

— у НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 3. МАРТА 1896. —

* ГОД. XXI. *

ПОЗОРИШТЕ.

* БРОЈ 34. *

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења новоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМАЦ И ПУБЛИКА.

Предавање Јоце Савића, главног редитеља дворских позоришта у Минхену.

(Наставак.)

Међу тим се та форма поштовања више од једног столећа дугим веџбањем тако дубоко укоренила у потребу глумаца, као и публике, па шта више и јавности и позоришних управа, да је број изазивања некако постао спољне видљиво мерило за вредност успеха, од прилике као што степени на термометру означују степен топлоте или хладноће. Борба дакле против те управе не више стварне, него скроз личне форме одобравања сасвим је безуспешна, и сви покушаји, да се изазвив отклони, нису пошли за руком, пошто модерна публика чини ми се у целој Европи, па када и у целом свету, изазивања сматра као круну и завршетак одобравања.

Тим је занимљији чути шта један дух, као што је Лесинг, о томе мисли. У кратко већа унапред споменути, да је изазивање, по Девријеновом казивању, дошло из Италије и да је у Немачкој први изазван балетски уметник Новер (Noever) у Бечу. Први глумац, коме је та част учпњена, био је глумац по имениу Бергопцмер — лакрдијаш, који је глумио на ефекат — кад је године 1774 дебитовао у Бечу у Вајсе-овом „Рихарду III.“ У северној Немачкој, и то у Берлину, први пут је године 1778 изазвив одликован глумац Брокман, који је те године огромне триумфе славио увођењем и првим приказивањем Шекспировог „Хамлета“.

А први песник, који је изазвивањем почастован, био је Волтер, и о томе вели Лесинг ово што следује, а то се, пошто је част изазвивања са песника прешла и на глумце, може mutatis mutandis применити и на глумце Лесинг вели: „Тридесетосмог вечера у уторак 7. јула 1767 приказивана је Волтерова Мерона“. После неколико реченица у уводу о ма-

хијацијама Волтеровим, да би своме комаду осигурао што већи успех у Француској, продолжује Лесинг: „Мерона се ванредно допала, а партер је указао песнику част, какве још није било. Публика је истини и пре тога нарочито одликоваја великог Корнеља; његова столица била је у позоришту увек слободна, ма колика била наваља публике, а кад је он дошао, устао је сваки са свога седишта, а то је одликовање, којим су удостојавани у Француској само кнезови. Корнељ је сматран у позоришту као да је код своје куће, а кад се домаћин појави, шта је приличније, него да му се гости удворни покажу? Али с Волтером учињено је још нешто сасвим друго; партер је жудио, да види лице тога човека, коме се свет толико дивио. Кад се представа свршила, желела је публика да га види, те је звала, викала и лармала све дотле, док Волтер није морао изићи и допустити, да га свет гледа и да му тапши. Не знам, чему да се овде више чудим: или детињастој радозналости публичној, или сујетној услужности песниковој? Као се мисли да песник пизгљада? Зар не као други људи? И како мора бити слаб утисак, што га је дело учинило, кад се баш у том тренутку ишта већма не жели, него да се тражи особа песникова? Право ремек-дело, држим, испуни нас сасвим тако самим собом, да заборавимо на песника и да га сматрамо не као производ појединца човека него опште природе. Ма да је управо мало ласкав за генијална човека морао бити захтев публике, да га лично у особи позна (и шта је ту он бољи од ма које животиње, коју би светина исто тако ради хтела гледати), ипак је то годило сујети француских песника. Јер кад је париски пар-

тер видео, како је лако Волтера завести у кло-
ку, како такав човек услед сумњивог умножава-
ња може да буде мек и питом, то је тај пар-
тер чешће прибављао себи то уживање, те је
после ретко који нов комад приказивао а да
није и писац морао изићи, што је радо и чин-
ило. Од Волтера и Мармонтела па чак доле
до Кордијера, готово сви су на изазив излази-
ли пред публику. Морало је међу њима бити
доста јадних лица: лакрдија та лишила је нај-
после тако далеко да су се озбиљнији људи
од тога народа једили на то. Само је тек не-
давно неки млад песник имао доста смелости,
да је пустио публику да га узаман изазива.
Он се никако није појавио, комад му је било
средње вредности, али то држање његово било
је тим лепше и похвалније. Хтео бих мојим
примером радије да то зло уклоним, него да му
са десет Мерона повода дам . . .“

Толико Лесинг. Желети би било, да глумци
велике песнике у свему тако радо и вољно
слушају, као у ствари изазивања. У част нема-
чким песницима нека је међу тим изриком казано,
да познајем многе, који после успешног првог
приказивања њихових дела нису хтели на из-
звив пред публику изјви, а то су мотивисали тиме,

што су се бојали, да појетички круг идеја и осе-
ћаја, који је створен њиховим комадом, својом
појавом не пресаде на чисто лично земљиште.

По ономе што смо чули, не може нам бити
тешко да створимо себи мишљење о томе: да
ли публика — као што сме напрема глумачким
творевинама своје одобравање гласно изразити —
има права, да даде израза и своме недопадању.
О каквом праву једва се ту и може говорити,
и то ни с које од обеју страна. Као што смо
ето баш чули, публика се напрема каквој моћној
глумачкој творевини — кад се у то не уменша
шкодљива клака, која тај чисти односјај на-
слино помућује — налази у положају психичке
запетости, која сасвим наравно мора изазвати
пролом. Тад подужом психичном запетошћу про-
изведен пролом, тад излив срца, иренапуњеног
моћним утиццима, — има се управо сматрати
као највећи знак тријуга народног позоришта
у најлеменијем и најчистијем смислу. А сва-
како је јасно, да само право, неизвештачено и
непатворено одобравање, које истиче из душе
публике, која је постала једним психичким пн-
дивидуумом, — може важити као такав излив,
као тај пролом. Изазивање нема с тим ни-
каква посла, а клака управо баш имало.

(Наставиће се.)

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Чикина кућа“, комедија у три чиња од
И. И. Мјасницког, превео с руског Јанко М. Ве-
селиновић; приказана 29. фебруара 1896.)

Од истога писца приказан је већ један комад овде, под насловом: „Зец“. У главном и о комаду „Чикина кућа“ дало би се исто рећи, што и о првом комаду, да је забаван, да радња тече живо, као да немамо посла са лицима хладнога севера, већ са каквим ватреним јужњацима, нарочито да писан тога комада није рођени Рус, јер живахност његових комада подсећа више на живахни темпераменат каква јужњака или западњака. У комаду „Чикина кућа“, као у свакој доброј комедији у ужем смислу, игра главну улогу случај и заплет случајних до-
гађаја, који сви заједно састављају праву комедију са неким драстичним изразима, са много

хумора и једре сатире ѡудских настрани и погрешака.

Богати трговац, Галкин Иван Савић (г. Филиповић) ѡубоморан је на своју жену Агнију Петровну (гђа Жикићка), за коју мисли, да из његових леђа проводи ѡубав са Хијацинтом Петровићем (г. Васиљевић), док у истину Агнија хоће да Хијацинта предобије за своју кћер Наташу (гђца Д. Весићева), која му се донада, као и он Наташи. Од ѡубомора бежи Галкин Савић на Јалту са породицом. Његов синовац Гранитов Сергијевић (г. Марковић) остаће до његовог повратка у чикиној кући, да на њу пази, и ако Хијацинтов дође, да га баци на поље. Хијацинтов међутим путује за Наташом у Јалту и другде, те тамо још јаче порасте ѡубав међу Наташом и Хијацинтом, а отаџјони увек мисли, да се Хијацинтов удвара његовој жени. За

в реме одсутства чишина његов синовац по договору са пријатељем својим Свиштуновим изда целу кућу разним партајама под кирију, како би износом те кирије могао исплатити једну своју менишу. Те партаје чудно међусобно контрастирају. Ту је песник Передовиков (г. Душановић), ту музикант Вихрев (г. Стефановић), ту оперна певачица Ваљнишка (гђа Ј. Весиљева), а нада све породица Бобрикова Степана Степановића, то јест отац (г. Добриновић), његова жена Настасија Ивановна (гђа Васиљевићка) и њихова кћи Марица (гђа Ђуришићева). У кући остају Савићев слуга Петар (г. Илић) и слушкиња Лиза (гђа Туцаковићева).

Међу партајама догађају се комични призори. Нервозни књижевник Передовиков не може да издржи рикање певача Вихрева, док му најпосле Гранитов не даде неке запушаче за уши, услед којих ништа не чује, па их се после једва ратосиља. У певачицу Ваљнишку заљуби се стари Дон Хуан Бобриков, плаћа њене рачуне кројачици и сања о „tête-à-tête souper-y“ с њоме, дакако иза леђа своје љубоморне жене. Али и Гранитов заљуби се у Марицу, која му враћа љубав. На једном љубавном састанку ухвате их родитељи Бобрикови, и мој Гранитов мораде пристати на заруку са Марицом.

Али и Бобрикова постиже казна за његово, ради његове комичне фигуре и старости, комично Дон-Хуанство. Ухватише га у прави час, баш на домаку циља, кад је ишао да „tête-à-tête“ сушира са Ваљнишком. Жена хоће да му очи ископа и да се од њега развенча, проглашујући га покојником. Шаље по адвоката, али у предсобљу нађе Галкина, који се мало пре с пута повратио, док још пре њега дођопе и жена му и кћи. Комисионар Скалкин (г. Илић) поджиже и нехотице љубомору Галкинову, приповедајући му један „tête-à-tête“ међу Бобриковом и певачицом, коју он сматраше женом Галкиновом. Коначно дође до објашњења, до веселог свршетка и до опроштења бедном Бобрикову, који обећава, да се никада више неће упуштати у љубавне пустоловине.

У комаду има управо реалистички верних призора из живота, као она екзекуција код певача Вихрева у соби књижевниковoj. Оно нешто ласцивнога елемента ублажује се казном крвавца. Шта ћемо, ни у руском модерном комаду нема

превише крепости; већ више тога где се сатијом живошу погрешке и слаботиње људске.

Игра бијаше жива и уз мале изузетке дотерана у појединостима и у целости. Најкомичнију улогу Бобрикова приказао је г. Добриновић тако, да није могуће боље. И маска и гримасе и покрети, све је то права уметничка креатура у својој струци јединог Добриновића. На свом месту били су и остали вредни наши глумци и глумице, тумачећи сваки своју улогу на потпуно задовољство публике; па свима припада хвала, да смо се те вечери лепо позабавили. Сваки је своје дојринео, да представа у целини п појединостима лепо и складно испадне.

J. Хр.

СИТНИЦЕ.

(Страшино.) Расплакала се испрошена девојка, а мати је теши:

— Лудице моја! Немој плакати, није то тако страшна ствар: удати се! Ето, и ја сам се удала па нисам плакала...

— Лако је било теби! Ти си се удала затату, али ја... ја иду за туђина.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У уторак 5. (17.) марта први пут: „Задушне жене“. Шаљива игра у 4 чина, написао Адолф Ларонж, превео Милан А. Јовановић. (У корист сиромашних српских вероисповедних школа у будимској епархији.)

У четвртак 7. (19.) марта: „Марија Стјуартова“. Жалосна игра у 5 чинова, од Ф. Шилера, превео С. Д. К. (У новом нарочито за овај кошлад зготовљеном оделу).

У суботу 9. (21.) марта: „Кир Јања“. Шаљива игра у 3 чина, написао Ј. С. Поповић. — Пре тога: „Партија шкета.“ Шаљива игра у 1 чину, по Мајеру и Фурнијеру превео Филип Оберкнежевић.

У недељу 10. (22.) марта: „Балканска царица.“ Драма у 3 чина, с певањем, написао Никола I., с одобрењем песниковим за позорницу удеоно А. Хаџић, музика од Х. Дубека. (Представа за народ с обаљеним ценама.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

39. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. Ван претплате.

ПРЕДСТАВА ЗА НАРОД С ОБАЉЕНИМ ЦЕНАМА.

У Новоме Саду, у недељу 3. (15.) марта 1896:

ШОКИЦА.

Позоришна игра у 5 чинова, с певањем и играњем, написао Илија Округић-Сремац, за српску позорницу удесио А. Хадић, музика од Д. Јенка. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Марјан Шокчевић, сељак	—	Лукић.	Притуцало	—	—	—	—	Марковић.
Манда, жена му	—	—	Добриновићка.	Прва	—	—	—	Д. Васиљевићка.
Јања, кћи им	—	—	М. Марковићка.	Друга	—	—	—	З. Ђуришићева.
Божо, слуга им	—	—	Добриновић.	Трећа	девојка	—	—	Д. Весићева.
Љубилратић, сеоски жупник	—	—	Васиљевић.	Четврта	—	—	—	К. Жикићка.
Мандокара, баба	—	—	М. Тодосићка.	Пета	—	—	—	Милићевићка.
Марга } жене из села	—	—	Миловановићка.	Први	—	—	—	Тодосић.
Теза } жене из села	—	—	Ј. Весићева.	Други	—	—	—	Поповић.
Пера Влаховић, стражмештар,	—	—	Спасић.	Трећи	—	—	—	Бакаловић.
границар	—	—	Стефановић.	Четврти	војник	—	—	Миловановић.
Стражмештар, вођа патроле	—	—	Мата Пропалица, осечаник	Пети	—	—	—	Илић.
Момак	—	—	Душановић.	Шести	—	—	—	Бајин.
			Филиповић.					

Више момака и девојака с гајдашем. Прва 4 чина збивају се у селу вправитничке жупаније, а пети око Осека. — Доба: 1849.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковнице свираће ове комаде: 1. „Српски марш“. — 2. „Сремско коло“, од Шуберта. — 3. „Арија“ из опере: „Севиљски берберин“, од Росинија. — 4. „Смеса српских песама“, од Шуберта. — 5. „Цигански барон“, потпури, од Штрауса.

У уторак 5. (17.) марта први пут: „Задушне жене“. Шаљива игра у 4 чина, написао Адолф Ларонж, превео Милан А. Јовановић. (У корист сиромашних српских вероисповедних школа у будимској епархији.)

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру и у I. спрату: 4 фор. — Седиште у паркету у I. и II. реду: 80. н. — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 60. н. — Седиште у VII.—XII. реду 40. н. — Седиште на балкону у I. реду: 80. н. — Седиште на балкону у II. реду: 60. нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 40. нов. — Седиште на галерији у I. реду: 40. нов. — у II. реду 30. нов. — Стajaњe: 40. н. — Стajaњe на I. галерији: 30. н. — Стajaњe на II. галерији 20. н.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после подне у позоришту и после на каси.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.